

De collectieve euforie over stedelijke vernieuwing in het algemeen en de verschillende projecten die her en der worden aangezwengeld in het bijzonder, laat weinig ruimte voor twijfel of kritiek. De overheersende teneur is dat het nieuwe elan niet geremd mag worden door al te veel scepsis. Toch is een kanttekening wel op z'n plaats.

JEROEN VERWAAIJEN *

Het denken over de stad en het stedelijk beleid is lange tijd gedomineerd door ideeën uit sociaal-democratische of anderszins linkse hoek. Dat hield onder meer in dat voor de stadsbestuurders het verbeteren van de leefomstandigheden van de lager betaalden één van de belangrijkste doelstellingen van het beleid was. Dat beleid heeft vruchten afgeworpen; de woonomstandigheden in onze grote steden zijn door de stadsvernieuwing zeker verbeterd. Maar is er nu al reden om de aandacht zo massaal te verleggen van de oude buurten naar grootschalige prestige-objecten?

De stadsvernieuwing is nog niet afgerond; we zijn immers pas halverwege, zo wordt alom geroepen. Bovendien is het probleem van de werkloosheid nog steeds niet is opgelost en vrij algemeen wordt aangenomen dat 'grote stadsproblemen' als vandalisme, criminaliteit en drugsoverlast hiermee sterk samenhangen. In dit verband is vooral problematisch de zogenaamde 'harde kern van werklozen' voor wie de kans op een baan inmiddels vrijwel tot nul is gereduceerd. Hun maatschappelijke positie wordt steeds marginaler en zo kan het gevaar ontstaan van een onderklasse, die part noch deel meer heeft aan het maatschappelijk leven. Het gevolg daarvan is een toenemende sociale tweedeling, die in de grote steden zal kunnen leiden tot ghettovorming.¹

Oplossing?

Vaak wordt door de gemeentebesturen impliciet gesuggereerd dat de stedelijke vernieuwing zal kunnen bijdragen aan het oplossen van genoemde problemen, doordat immers werkgelegenheid wordt gegenereerd.

Maar er worden ook minder optimistische geluiden gehoord. Bijvoorbeeld op een symposium van de ARIT, de Amsterdamse Raad voor Informatica en Telecommunicatie, gehouden op 15 juni van dit jaar. Daar werd de vraag gesteld of stimulering van de informatica-sector (een belangrijk onderdeel van de IJ-asplannen) uiteindelijk meer werk zou opleveren. Men kwam er niet uit. Maar als dat al het geval was, dan zouden dat zeker geen banen voor de huidige langdurig werklozen zijn. Eén van de sprekers wees op de situatie in het Amsterdamse stadsdeel Zuid-Oost, waar op het bedrijventerrein Amstel III voortdurend nieuwe kantoren verrijzen. De werknemers komen tot ver uit de omtrek, terwijl op een steenworp afstand, in 'de oude Bijlmer' de werkloosheid rond de 20% ligt. Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt sluiten hier absoluut niet op elkaar aan.

In de schaduw van de stedelijke vernieuwing

'Zo'n glimmend gebouw heeft in ieder geval een glazenwasser nodig.'

Van een dergelijke situatie werd begin dit jaar ook verslag gedaan door twee onderzoekers aan de Universiteit van Leiden. De sociologen Kornalijslijper en Laurier wezen er op dat de werkgelegenheid die wordt geschapen op het high-tech bedrijventerrein bij Universiteit en Ziekenhuis in Leiden, het zogenaamde Bio-Science Park, voor de Leidse werklozen geen enkel soelaas biedt². Die hebben niets aan arbeidsplaatsen waar een hogere opleiding voor is vereist. Hetzelfde geldt voor de Leidse binnenstadplannen bij het station, waar net als elders, een nieuw station, kantorencomplexen en luxe appartementen moeten komen. Laurier twijfelt sterk aan het nut van dergelijke prestigieuze projecten: 'Ik geloof er niet in dat alles verder wel loopt als je zoiets aanpakt. De harde kern van werklozen is daar niet mee geholpen.'

Geen illusies

Niet alle stadsbestuurders verkopen mooie praatjes. De Rotterdamse wethouder van Ruimtelijke Ordening Jan Laan bijvoorbeeld is eerlijker. Gevraagd naar wat de mensen in de oude buurten in Rotterdam hebben aan prestigieuze ontwikkelingen op de Kop van Zuid, antwoordt hij openhartig: 'Jullie doen daar niks mee, want jullie blijven werkloos. Ik bied geen illusies [...] waarschijnlijk kunnen jullie kinderen - als alles goed draait - er iets mee. In kleine toeleverende bedrijfjes, of als bouwvakker, wanneer we dit project in

de jaren negentig kunnen beginnen [...] En dat glimmende gebouw heeft - het klinkt flauw - in ieder geval een glazenwasser nodig.' Hij schetst daarbij tevens de beperkingen van ons vakgebied: 'Met ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling heb je nog geen werk, je kunt hoogstens condities scheppen'. Een nuchter geluid van een 'moderne' PvdA bestuurder, tekenend voor het huidige sociaal-democratische gedachtengoed. Een geluid dat overigens dicht bij de opvattingen komt die andere stromingen in ons politieke bestel hebben over de rol van de overheid in de maatschappij. Een geluid ook dat de huidige werkloze geen stap dichterbij werk brengt. En zo lijkt het er op dat de stedelijke problemen niet worden opgelost maar verdoezeld en verstopt achter de fraai vormgegeven, glimmende gevels van dure appartementen, kantoren en luxe-winkels.

* Redactie AGORA

1. Een interessante verhandeling over dit onderwerp is te vinden in: Dr. Nico Nelissen (red.): *Stedenstrijd*. Zeist, 1989. Dit boek geeft tevens een verslag van het eerder dit jaar georganiseerde symposium 'Steden tussen ghetto en high-tech', georganiseerd door de Permanente Conferentie voor de Europese Stadsvernieuwing.

2. NRC-Handelsblad, 24-4-1989

3. De Volkskrant, 31-12-1988